

XIII

Az ügyvédi iroda bórdíványa s a mély öblű fotelek ijesztően idegenül hatottak Máthé Andrásra. Ahányszor ügyvédi irodába kényszerítette a sors, mindig ilyen kínzó szorongást érzett.

Már a kucsmájával magakadt. Hová tegye?

Mintha ólomból volna, kegyetlenül húzta karját a föbeli.

Vigyázott, nehogy véletlenül is szemébe nézzen az ügyvédnek. Leginkább a padlóra meg a sima, minta nélküli szőnyegre pillantgatott.

Nem látott tisztán. Érezte, valami nincsen rendjén az ő dolgában. Furdalta a kétség. Főleg azon akadt meg: miért jelentette ki az ügyvéd minap este a korcsma előtt, amikor olyan sürgősen kihívatta, hogy neki egy fityingjébe sem kerül, ingyen látja el a védelmét.

Mit akarhat, ha nem pénzt keresni? Nem tiszta dolog! Talán Szabó Pistán akarja behajtani? Meglehet. Ezekről a ravaszdi fiskálisoktól minden kitelik. Csak a kezükbe ne kerülj! Elég baj, hogy nem lehet meg nélkülük az ember ebben a perlekedő világban.

– Hát eljöttek? – sietett elébe nyájaskodva Deák.
– Kerüljön beljebb – szívélyeskedett. Nyájas előregyártott mosolyok bújócskáztak kis nyírott bajusza körül. Máthé András már belül is került a küszöbön. De társait künn hagyta.

– Megjöttünk. Valahogy elvergődtünk... – kezdte azonnal és minden teketória nélkül, mert valami erőst hajtotta, hogy mielőbb túlessék a kellemetlen látogatáson.

– S hányan? – kérdezte Deák. Mind kifelé lesett az ajtón, az iroda elé, ahol András bá társai várakoztak.

– Hárman volnánk – sóhajtotta a férfi.

Az ügyvéd arcáról eltűnt a fény.

– Csak? – húzta el a száját csalódottan.

– Elég az, kérem – sietett a megnyugtatóással Máthé.

– Ami biztos, biztos. Csakis biztos tanúkra lehet építeni.

– Rettegett a gondolattól, hogy az ügyvéd esetleg ragaszkodni fog még további tanúk föl kutatásához, s neki nem lesz egy nyugodt perce többet a faluban. Ami azt illeti, tanú akadna, de bekopogtatni hozzájuk, aztán kifagatni ő ket, forgatgatni a mondatokat, míg végül találni kezd a szó, – ez rémséges tortúra, bele lehet betegedni. Mindenki azt állítja, hogy szent igaz az orvos gyilkossági szándéka, ebben nincsen hiba, csak az a baj, hogy az egyik látta a baglyot, a másik pedig nem. Van aztán olyan is, aki se nem hallott, se nem látott. Az ilyen valódi rongy ember a Máthé szemében, akit hallatlan önérzettel töltött el a dolog, hogy ő immáron megfordult már a halál pítvarában. Az olyan tanú – mondogatta –, aki nem mer esküt tenni arra, amit tulajdon két szemével látott, nem ér egy fabatkát...

– Akkor hát csak két tanúja van magának? – tűnődött az ügyvéd elégedetlenül.

– Kettő. De ezek aztán, ha kell...

Deák közbevágot:

– Hol vannak?

– Várják, hogy szólítsam ő ket, így egyeztünk. Hívjam? – s már fordult volna.

– Várjon csak – fogta vissza az ügyvéd. – Vegyük sorra. Először foglaljon helyet maga, s mondja el, hogyan történt a dolog. Remélem, emlékszik rá?

Annyiszor hallotta már s annyszor elmondta maga is, hogy szinte szóról szóra tudta a szöveget. Legjobban szeretne volna ugyan elfelejteni, s ha az ügyvéd ki nem szimatolja a Szabóék felől fenyegető veszedelmet, talán már rég napirendre is tér a történetek fölött.

– Már hogyan emlékezném? El sem fogom felejteni soha, ha száz esztendeig élek is! Úgy igaz az, hogy én az életemet tisztára csak Lidi nének köszönhetem, kérem szépen. Ezt Vas Lidi nén is el tudja mondani. Meg Kuri komám is. Itt várnak künn, szólhatok nekik. –

Ismét indulni szándékozott, de az ügyvéd most is visszafogta.

– Mondja csak el előbb maga, hogyan is történt.

András bá teleszívta levegővel a mellét, s nagy neki-buzdulással folytatta:

– Úgy volt, kérem szépen, hogy mondom a feleségemnek: te asszony, én úgy érzem, hogy nekem a nyakamat...

Az ügyvéd megzavarta:

– De hát üljön már le. Oda, né, a fotelbe.

Nem volt mit tenni: leült. S végre a kucsmájától is megszabadult. Közben erősen törte a fejét s ráncolta a homlokát. A fenébe, na, hogyan is volt? Köhintett szárazon és – hallgatott. Csak az első szó ilyen nehéz – gondolta –, amivel el kéne kezdeni.

– Mikor történt? – faggatta az ügyvéd.

– Úgy januárban, kérem szépen.

– Januárban. De melyik napon?

– Mintha a közepe táján lett volna, éppen a derekán.

– A pontos dátumot nem tudná megmondani?

Az iroda levegője fojtogatta vagy valamiféle baljós-latú előérzet lepte volna meg? Lám, már az első kérdésnél fennakadtak. A babonás félelem újult erővel kerítette hatalmába: mi lesz ennek a vége, te nagy isten, meg tudnád-e súgni a szorongó szívnek? El fogja veszteni a pert, és úszik a birtok.

Meggyérült a levegő körülötte:

– Hát kérem, pont azelőtt egy héttel... Vagy nem is... Azelőtt tíz nappal öltük meg a kocát. A koca tudniillik már erősen elnehezedett, a hasa a földet súrolta, vén volt, sokat malacozott az utolsó esztendőben. Hej, nem is lesz nekem még egy olyan kocám. Mondtam hát ősszel az asszonynak, hogy: te, tegyük már pajtára ezt a disznót, fogjuk bé hizlálásra, mert ez aligha fog már nekünk malacot eresztetni.

Az ügyvéd megkötözött türelemmel bólintott:

– Úgy. Kár, hogy az olyan jófajta disznó is megöregszik.

– Bizony nagy kár, kérem – sóhajtotta András bá.

– S a disznót hányadikán vágták le? – Közben papírost és ceruzát vett elő, hogy jegyezzen. Ez már komoly dolog! Még jobban idegesítette az öreget.

– Hát, biz én nem tudnám egészen pontosan megmondani. De arra pontosan emlékszem, hogy még karácsony előtt mondtam volt az asszonynak: na, már mindenki ölt egy-egy disznót, persze akinek volt hízott állatja. A miénk is elég vastag szalonnát rakott magára, ejjsze már kés alá lehetne tartani. Aztán elmúlt karácsony, el a vízkereszt is, béállott a farsang, s kezdődött a dínomdánom mindenfelé, járták a házakat a bolondkodó farsangolók...

Deák Attila serényen pörgette ceruzáját az ujjá közt:

– S a beszélgetés után hány napra szúrták le?

– Ha jól emlékszem, talán két hétre. De az az én asszonyom olyan buzgón dolgozott, hogy disznóölés után második napra már minden köccség fel volt dolgozva. Ott állott készen a sok kolbász feltöltve s letakarva egy ruhával az asztalon.

Végre a ceruza működésbe lépett. De alig jegyzett valamit, mert az ügyvéd inkább az ujjain számolt:

– December... kettő meg hat. – A dátumot fölfirkantotta egy darabka papirosra. – Na, aztán hogy volt? Mesélje tovább sorjában.

András bá fejében könyökkel lökdösték egymást a gondolatok. A szavak mindegyre félretáncoltak, majd újra talpra ugrottak, de közben már más mondatok tápáskodtak a helyükbe. Kucsmáját, amelyet a márciusi meleg napok sem vertek le a fejről, szépen, óvatosan kihúzta a fotel alól, s forgatta, nézegette a kezében.

– Mondok az asszonynak, hogy: te, el kéne hívatni azt a Vas Lidi nént. Úgy érzem, hogy ebből, amit az orvos csinált velem, semmi jó nem származik. Azt az orvost biztosan felbiztatta az apja. Érzem én, hogy az életemre tör. Szeretne szép simán átsegíteni a másvilágra... Na, aztán jött is rögvest Lidi nén, hogy az Isten áldja meg azt a drága kezét. De még azelőtt Kuri komám is észrevette volt a gyilkossági szándékot. Na, aztán futott Lidi nén lélekszakadva, mert ő keme is megijedt, hogy én kezét akarok szorítani a halállal. Sírtak-ríttak körülöttem az emberek, de én azt mondtam nekik: csend legyen, egyet se búsuljon senki, mert engem bivallyal sem lehet kihúzatni ebből az árnyékvilágból. Hogy meg akarnék halni,

arról szó sem lehet!... Na, aztán Lidi nén megnézegette a kötést, és meglazította.

A figyelmesen hallgató Deák úgy tett, mintha maga is szörnyen meg volna botránkozva a történeteken.

– Nagyon szoros volt az a kötés? – kérdezte.

– Olyan, hogy szinte belém rekedt a szusz!

– S mindezt maga honnan tudja?

Na, hát ez meg miféle kérdés? – csodálkozott el Máthé. Éppen ő ne tudná, akivel mindez a szörnyűség megesett?

– Éreztem, hogy nyivadok...

– Na látja. Ez a világos beszéd – csóválta meg a fejét Deák a sok zagyvaság fölött. – Még csak azt kell tisztázni, hogy mindezt látta-e valaki.

– Hogyne látta volna, kérem?! Sze ott volt Kuri komám! Ejjsze még a kezemet is fogta, hogy visszahúzzon. Aztán Lidi nén!

Deák erre kimondta a megváltó mondatot:

– Szólítsa be őket...

Föllélegzett. Amint fölbillent a fotel mélyéről, úgy érezte, mintha friss levegőre került volna. Azért szédült. A lába is egyszerre nyilallani kezdett. Rájött a sántítás is, mely az utóbbi napokban kezdett már szerencsésen hűtlenné lenni hozzá, úgyhogy mostanában a botot is gyakran otthon hagyta. Az iratokkal roskadásig terhelt szekrénybe fogózva, elvánszorgott az ajtóig.

Kuri bá izgatottan pödörgette a bajuszát, ámbár minden erejét és önuralmát összeszedte, hogy nyugodtnak lássék. Meleg volt már a téli bunda, amelyet még mindig nem vetett le.

A bunda tette-e vagy más, bozontos mellén ugyancsak patakzott lefelé a verejték. Viszketett kegyetlenül a bőre, s szerette volna megvakarni, tokája pedig olyan fehérre változott, mintha mésszel mázolták volna be.

Mindez azonban semmiség volt ahhoz képest, ahogyan Lidi nének reszketett a feje meg a keze meg a térde, hogy már-már összerogyott. Soha ez idáig nem került közvetlen kapcsolatba a törvénnyel, nem állott soha bíróság, de még ügyvéd előtt sem. Ellenben a mások jajveszékeléseiből tudva tudta, milyen szörnyű csapása az a sorsnak, ha valakit az igazság útja az urak portája elé

sodor. Alig győzte nyelni a nyálát, mégis olyan száraznak érezte a torkát, hogy azon egy árva szó nem sok, de annyi sem volt képes kisiklani.

– Maga az a bizonyos Vas Lidi nén? – meredt rá az ügyvéd. Már ennyi elegendő volt ahhoz, hogy a vénasszonyon végigszáguldjon a rémület. Pillátlan, savószerű szemét a megsemmisülés bizonyosságával hunyta be: teremtőm, bizonyára elkövetkezett a világ vége.

– Één vaa...

Hiába erőltette: a szó benne rekedt.

– Látta maga, hogy meg akart halni ez a jó ember? – emelkedett az ügyvéd mutatójára Máthé melléne.

Lidi nén nem nézett föl, hát nem is látott semmit a sötétségen kívül, ami benne és körülötte mindent elborított. Rázta a fejét:

– Nem láá... Nem akaart...

Az ügyvéd, mintha megsejtette volna a döntő lélektani pillanatot, sietett kihasználni, s emelt hangon, erélyesen ripakodott rá a vénasszonyra:

– Mi az, hogy nem látta? Akkor mit keresett ott maga?

A sötétben villámok cikáztak, lilák és vörösek, s ott szikráztak Lidi nén feje körül:

– Nem akart meghalni. Azt nem...

– De miért hívták magát, erre feleljen?!

– Azért, mert nyivadozott, istállom. Már elkékült az orcája.

– Tehát mégis halálán volt, mi?

– Nyegett, kérem. Nyegett. Fulladozott.

– Azt mondja el röviden, milyen állapotban találta Máthé Andrást, amikor maga betette a lábát a házba. Érti?

Te fennvaló, hát hogy lesz ebből a vénasszonyból koronatanú? Hiszen harapófogóval sem lehet kirángatni belőle a szavakat!

Deák szemrehányó pillantást vetett Máthéra, amint az öreg egészen összekucorodva ült a fotel mélyén, hallgatóan, mintha szundítana.

A csendre Lidi nén is kinyitotta a szemét. Gyöngé, sokat szolgált, visszeres lábai alig bírták tőpörödött testét. Bezzeg ő t nem kínálják meg egy székkal, amire rá-

roskadhatna. Itt is kiviláglik, ki a szegény és gyámoltalan. Lám, Máthé András milyen komótosan pöffeszkedik a nagy bőrszékben. Hiába, ő keme tekintélyes ember. Bizonyos, hogy neki semmi baja nem származik ebből a rémületes históriából. Rajta, a jámbor, magatehetetlen vénasszonyon csattan majd el az ostor hegye.

Deák az öregasszony hosszas hallgatásából süketségre következtetett, mert erőlyesebben kiáltott rá:

– Hallja-é, Lidi nén? Figyeljen reám! Nézze a számat! Nem értette, amit kérdeztem?

A vénség szinte kétrét görbülve roskadozott. Sem Máthé, sem Kuri nem néztek reá. Kuri bá lankadatlan kitarással pödörgette a bajuszát. A nagydarab ember tarkóján fénylett a verejték. Máthé sapkáját forgatta. Magára hagyták a szegény, minden porcikájában reszkető öregasszonyt. Nincsen neki pártfogója, sírt fel magában. Ó, bárcsak ne lett volna kéznél, amikor annak idején Máthéékhoz hívták a baleset miatt! Hogy is nézhetne ő az ügyvéd úr szemébe? Ki tudja, mit akar kiolvasni az a tekintetéből?!

– Milyen helyzetben találta maga Máthé Andrást? – nyaggatta az ügyvéd.

– Feküdt az ágyban, kérem.

– S azon kívül mit csinált?

– Semmit. Éppenséggel semmit.

– De mondott-é magának valamit?

Lidi nén rázta a fejét.

– Neem, kérem.

– Nem mondta, hogy segítsen rajta, mert ő mindjárt meghal?

– Neem. Nem mondott semmit.

Máthé András, mintha légy csípte volna meg az orrát, felkapta a fejét. Talpra szökkent, s széles, lendületes mozdulatokkal hadonászott az ügyvéd orra előtt.

– Nem igaz! Hazudik! Füllent ez a csámpás vénasszony, kérem! Ezt megfizették Szabóék! A Szabóék bűntársa ez, kérem!

A megvádolt egy pillanatig úgy érezte, hasadozik alatta a föld, hogy elnyelje szegény csontjait. Valóságos pokol! Hát ilyen a törvény?

Deák Attila zsebkendőt halászott elő, s szaporán itatgatta föl homlokáról az izzadságot. Rémes. Talán jobb volna most abbahagyni ezt az ügyet, amelyet csapdának szánt az orvos számára. Talán más módja is lenne, hogy kitorjje a nyakát. Máthéhez fordult:

– Mondja el még egyszer, hadd hallja az öregasszony is...

– Hát kérem – kezdte most már kissé lehülve András bá –, ez a nyomorult vénasszony hazudik. Mint a vízfolyás! De hiába tagad, én is jól emlékszem mindenre. Az úgy volt, hogy amikor odajött Lidi nén, én már halálomon voltam.

Az ügyvéd helyeslően bólintott, s tekintete ismét átsiklott Lidi nére:

– Hallja-é, mi az igazság? Maga látta, hogy ez a derék ember a halállal vívódott.

A vénasszony jobb fülét, mely a balnál valamivel jobban szolgált, előretolta, s a keszkenőt kicsit elhúzta róla. Olyan erősen figyelt, hogy az orrát sem mertte megtörölni. Hiszen ha tudná, mit kell mondani!

– Úgy, úúúgy. Láttam – bólintott rá.

– Na látja! Így kell felelni, ha kérdezik! – derült fel az ügyvéd biztató mosolya. – Figyeljen jól minden szóra a bíróság előtt is, nehogy valami olyant feleljen, ami nem fedi az igazságot. Ott minden szóra esküt kell tenni. Figyelmeztetem magát: hamis esküért öt évi börtönt sóznak a tanú nyakába! Úgy bizony!...

Jegyzett, s már újból kérdezett:

– Arra emlékezzék vissza, mit mondott a gazda, amikor maga belépett a szobába.

Lidi nén gyanútlanul válaszolt:

– Semmit, kérem.

Deákból kiszakadt a türelem. Hirtelen haraggal csapott az asztalra:

– Már megint! Hát épeszű maga? Hát nem azt állította az előbb, hogy Máthé András a halálán volt? Mi?... Na, álljon félre, lépjen odébb, mert maga nem beszámítható. Intézkedni fogok, hogy még holnap elszállítsák a gyengeelméjük intézetébe. Tudja maga, hogy az mi?

– Neeem. Nem tudok semmit.

– Az a bolondok háza!

Lidi nén szájában egyre keserűbb lett a nyál. Bolondok háza! Ahol korbáccsal verik a szerencsétleneket! A dicsői „sárga ház”-nak rossz híre volt a vidéken... Börtön! Négy sötét fal, koromfekete sötétség körös-körül.

Jaj, megváltó Krisztus, hogyan szabadulhatna innen? Hogyan vergődhetne ki Máthé meg az ügyvéd körmei közül?! Jaj, milyen mérhetetlen szenvedés ez a földi világ!

Deák Attila erőt gyűjtött; rövid ideig borús, komor ábrázattal gondolkozott. Aztán a másik tanúhoz fordult, szelídebb hangon:

– Kuri gazda...

A hatalmas kövér test, amennyire tőle tellett, vi-gyázzba rándult, s a bajuszpedergető ujjak aláhanyatlot-tak. Tanult Lidi nén esetéből, nem akart porul járni.

– Tessék parancsolni, nagyságos doktor úr! – Kék szemei acélos keménységgel, de ugyanakkor ijedt merev-séggel guvadoztak.

– Maga biztosan emlékszik, mit mondott a komája, amikor belépett hozzá ez a gyámoltalan vénasszony. Maga is jelen volt, ugye?

Kuri odaadóan figyelt minden szóra:

– Igenis, jelen voltam! – ropogott katonásan. – Merthogy az én legkedvesebb komám igen-igen nagy baj-ban volt. A lónyúzó is be akarták csapni, s ha én ott nem vagyok, hát... Mert azok a sintérek, kérem...

Gyorsan darált, mintha ösztönszerűleg arra törekedett volna, hogy az ügyvédet ne engedje kérdezősködni.

– Várjon csak! – szakította félbe Deák. – Mindenre sor kerül, egyelőre a kérdésre feleljen. Különb-en hallot-tam már magáról, hogy értelmes, szavahihető ember. Na, és mit mondott a komája ennek a vénasszonynak?

– Há... – Megbotlott a gondolat az agyában. Most mi a fenét hazudjon?

Buta, értelmetlen habozással függesztette szemét az ügyvédre.

Okos ember ő, szó se róla, a becsülete is szeplőtlen, tiszta, mint a felhőtlen ég, nyugtatta meg kissé a fülében zsongó dicséret. Csak éppen azt nem tudta, mit feleljen. Máthéra sandított, segítséget várt tőle. De az annyira föl-izgatta magát Lidi nén bárgyúsága miatt, hogy a földet nézte, s csak magában morgott valamit.

Neki kellett hát durálkodni, a saját belátása szerint:

– Olyan beteg volt az én komám, megkövetem szépen... Aztán fájlaltam is nagyon a vele történeteket, mert a mai világban egy ilyen derék jó ember, amilyen az én legkedvesebb barátom... Mondtam is, hogy: na, ebből már aligha lesz ember még egyszer, mert kikészítette teljesen a doktor... Mivelhogy a fiatal orvos apja, az a bizonyos Szabó István az én komámmal, hogy úgy mondjam... Na, tetszik már érteni! – A mondatok értelméből hiányzó szavakat egy-egy szapora kézmozdulattal, ideges gesztussal próbálta pótolni. Fellélegzett, s újfent belekapaszkodott a bajuszába.

Deák Attila hatalmas kört írt le a kezével, ami azt jelentette, hogy türelmének végső szálai is foszladoznak. De fékezte magát, Kurira nem kiabálhatott rá, még csak erélyes szóra sem ragadtatta magát:

– Azt kellene tisztázni, mit mondott a komája a vén-asszonynak – dörzsölgette hegyesen előreugró állát. S egyszerre fölriadt: mi az ördögöt akar tulajdonképpen ezzel a kérdéssel? Mi szüksége lesz rá a bíróságnak?

A körmönfont parasztok végül ő t is megzavarták. Elvesztette a kérdezés fonálát.

– Az úgy volt – bökte ki váratlanul Kuri –, hogy a komám meg se tudott szólalni. Sze olyan beteg volt. Nem is volt magánál...

Puff neki! – szorította össze ajkait az ügyvéd, s kedve lett volna a fogát csikorgatni. Na végre, nagy ég! Tehát kiderül, hogy Máthé önkívületi állapotban volt. Világos, hogy akkor nem is beszélhetett:

– Hallja-e, Lidi nén – mondta megtörten. – Így volt?

– Így. kérem...

– Látja-e. Így kell mondani, röviden és világosan. Szóval maga is azt állítja, az a kötés a gazda nyakán olyan szoros volt, hogy amikor maga odaérkezett, már nem bírt lélegzetet venni.

– Úgy, úgy... Igeen...

– És esküt is tesz erre az állításra?

Ismét az az eskü! Az öregasszony esdeklőleg pillantott Máthéra. Úgy látszik, nincs menekvés. Reszketve intett a fejével:

– Igen, kérem... Igen...

András bá előbbre lépett, s megkönnyebbülten felsóhajtott:

– Pont így volt. Emlékszem jól. Kuri komám is látta. Ő is megmondhatja, hogy én már a túlvilágiakkal társalogtam. Aztán Lidi nén engedte meg a kötést...

Deák düllelt szemei gyorsan Kurira rebbentek:

– Maga is kész esküvel megpecsételni vallomását?

– Hogy én? – zengett harsányan Kuri hangja. – Megesküdjem arra, hogy az az elvetemült orvos át akarta passzolni a másvilágra az én legjobb komámat? Esküszöm, kérem. Sze ilyen ember nincsen még egy a faluban, mint az én drága komám! – Tekintetével gyöngéden végigsimogatta Máthé fejletlen, satnya testét, amely valósággal fölmagasztosult a férfias, nagy szavak áradásában.

– Így volt az mindig, doktor úr kérem, hogy a becsületes embernek van a legtöbb ellensége. A saját szememmel láttam, mennyire megszorította a nyakán azt a kötést Szabó Mátyás. Azt maga a fennvaló nagy isten sem tagadhatja! Megesküszöm én akár a testi épségemre és a földi boldogságomra is. Mert, tetszik tudni, én a túlvilágra nem sokat adok.

Kuri, most már meglazult inakkal, valósággal játszott a szerepét az ügyvéd előtt.

Kisvártatva az ügyvéd leült, és az írógépen kopogni kezdett.

Lidi nén ezt a percet vélte alkalmasnak arra, hogy észrevétlen elillanjon. Óvatosan az ajtóhoz lopózott, s lenyomta a kilincset. De az ügyvéd felnézett, s a kopogás félbemaradt:

– Álljon meg, hé! Hova iszkol?

Lidi nén tétovázott: fusson el vagy mit csináljon?

– Jöjjön csak vissza, és írja alá ezt az írást! – förmedt rá az ügyvéd.

– De én nem tudok írni, kérem – szabadkozott a vénasszony.

– Majd ráteszi az ujjá begyét! Segítünk magának!

Kint az utcán aztán Kurit olyan heves ihlet szállta meg, melyhez hasonlóhoz máskor sohasem volt szerencséje sem józan, sem borközi állapotban. Máthéban csodálatot keltett a hirtelen változás. Soha ennyit nem hal-

lotta darálni a komáját, aki tudvalevőleg nem szerette használni a saját fejét.

Máthé csak olykor fogta el egy-egy mondat értelmét. Különböben nem figyelt, akárcsak azon a rejtelmes estén, hazatérőben, amikor az ügyvéd kihívatta volt a korcsmai asztal mellől. Homlokán forradások és kapcsok helye felerlett, s kiütözött bőrének sötét alapszínéből.

Homlokáról messzire sugárzott a gond, a töprengés, a tépelődés. Mintha a szű rágta volna a lelkét. Valami kimondhatatlan érzés kínozza: rossz, fojtogató szorongás. Talán, ha szavakba önthetné, meg is könnyebbülne...

Egyre gyanúsabb volt neki, hogy az ügyvéd ennyire leereszkedő és kedves.

Érezte: nem bírja tovább, ettől meg kell háborodni. Hogy most ismét belekezdjen ebbe a perbe, az ellenségeskedésbe, az örökös nyugtalanságba, a lélektépő bizonytalanságba!

De ki tehetne valamit a dolgok zavaros folyása ellen? Talán Lidi nén! Hiszen ez a vén boszorkány tisztára rontás az életén! A rossz szellemek kínozták, gyötörték, talán megkuruzsolta valaki, hogy ne legyen egy pillanatnyi nyugalma sem éjjel, sem nappal...

Lidi nén, ahogy baktattak a késő délutáni órán végig a falu utcáján, felhasználta az első kínálkozó alkalmat, és lemaradt tőlük.

A vénasszony roskadozó kiskapuja előtt azonban Máthé megállt, s azt mondta Kurinak:

– Eredj csak, komám. Megyek majd én is, csak egy kis dolgom akadt...

Mikor Lidi nén odaérkezett, András bá szorosan mellette húzódott, kémlelve nézegetett az utcán szerteséjjel, mert nem szerette volna, hogy meglássa ő ket valaki, s teleszívta tüdejét levegővel. Nagy szavakra készülődött. Legyen, ami lesz, de ő már megvallja ennek a haszontalan vén csontnak, hogy a nyugtalanságnak és háborgásnak milyen pokoli kínjai gyötrik a szívét.

– Ide hallgasson, Lidi nén – kezdte nehézkesen.

– No, mi az? – hökkent meg az asszony.

– Azt akarom mondani, hogy... – Máthé mélyen elgondolkozott. – Azt akarom mondani, hogy én meg-toldom még egy vékával azt a búzát, amit ígértem.

Hiába erőltette, egyéb nem hagyta el a nyelvét; a tor-
kát keserű, forró szárazság égette. Isten verje meg azt a
Szabót! Igaziba fölkaavarta a békességét!

*

Deák Attila karja nem volt látszólag hosszabb, mint
más emberé. Ám mégis messzire nyúlt. Sokkal mesz-
szebbre, mint más közönséges halandóé.

Ezek az ápolt kezek addig turkáltak Szabó Mátyás
körül, a falu életének szemétdombján, hogy kikotorták
onnan Balázs József községi bírót. Azazhogya a bíró vé-
tette észre magát, mert sokat sürgött-forgott. Az ügy-
védnek végül is szemet szúrt.

Balázs Jóska tudatában volt annak, mit köszönhet
Szabó Pista bának. Ez indította arra, hogy nyakába vegye
a falut, s házalni induljon az egészségügyi szervezet ér-
dekében. Az eredmény persze csekély volt. Alig akadt
támogatója az ügynek, hiába próbálgatta rábeszélni őket.

Mialatt a bíró puhította a szíveket, s hosszas szóára-
dattal igyekezett meggyőzni a falujabelieket, sokszor rá-
dőbbsent: hogyan is választhatták meg ő t bírónak, ha Szabó
István tekintélyének ennyire nincs befolyása a faluban?
Még Szabóék legközelebbi atyafiai közt is akadt, aki ma-
kacsul nemet intett a fejével.

De hát a bíró megtette, ami tőle telt. Nem is azért,
mintha ő maga bízott volna Szabó Mátyás sikerében.
Csupán a nyugodt lelkiismerete kedvéért, hogy senki se
vethessen szemére hálátlanságot.

Telt barna arcán tökéletes nyugalom telepedett meg.
Sötét bajusza vastagon kunkorodott. Alatta nem látszott
a száj, annál erősebben ütközött ki borostás szőrrel behin-
tett álla.

Azzal, hogy újságolvasásba merítkezett, a bíró tökéle-
tes tekintélyre emelkedett önmaga előtt. Ez a tekintély
sugárzott egész arcáról.

Mikor a közbizalom a bírói hivatalba emelte, első
teendői közé tartozott, hogy megrendelt egy hetenként ér-
kező néplapot. Ezen kívül az újságot árusító fiúcskától
is mindennap megvásárolt egy olcsó újságot, tele lopá-
sokról és gyilkosságokról szóló hírekkel. Úgy vélte, a bíró
hivatásához tartozik a világ dolgaiban való jártasság.

Amikor aztán nagy körülményesen helyet foglalt a kanapén, és kitergette maga előtt az újságot, az olvasás rendkívüli szellemi teljesítményében senkinek sem volt szabad háborgatnia. Hetekig tartó közelharcába került, míg kemény regulákkal rászoktatta feleségét és eladó sorba serdülő nagylányát, hogy a nagyvilág dolgaiban való tájékozódás eme magasztos perceiben csend legyen a házban, s az asszonyfélék csakis lábujjhegyen merjenek járkálni.

Sajnos, leánya nem tartozott a falu legszebb hajadonai közé. Szőkeségével az anyjához ütött. Tavasz idején arcát sűrűn kihányták a világos szeplőpettyek, s hiába kengette magát mindenféle vazelinekkel, a kis halványbarna pontocskák nem gyérültek a bőrén.

Derék, rengő mellű, lomha mozgású fehérnép volt különben, s álla körül a gömbölyded kövérség olyan kifejezést kölcsönzött, mintha nevetés közben is folyton duzzogna.

Baláznál gazdagabb emberek éltek a faluban, de azért senki sem legyintett megvetően a földekre, amelyek erre a lányra kacsingattak.

Balázs Jóska buksi göggel trónolt az újságjai fölött, s el-elnézegette az ő egyetlen dédelgetett leányát.

Később mégis megzavarta valaki az olvasásban.

A községi esküdt nyitott rá. Baláznak rosszállólag rándult a szemöldöke, hiszen az olvasást félbe kellett hagyni s kezet fogni az esküdttel. De türtőztette magát. Hiszen az esküdt a falu dolgában fáradozott, akárcsak ő, amikor nem olvas újságot...

Összehajtotta tehát a lapot, s letette a szemüvegét.

– Azért jöttem, mert hívatják keedet – mondta az esküdt.

Balázs, mielőtt tudomásul vette volna az üzenetet, kibillentette a széket az asztal alól, s helyel kínálta a másikat. Az nem ült le, sietett.

– Engem-é, hogy hívatnak? – ütődött meg egy kicsit.

Azért lepődött meg, mert nem tudta elképzelni, hogy valaki csak úgy, egyszerűen hívatni merje őt.

– Mégpedig sürgősen! – nyomta meg a szót az esküdt.

– Hogy lehet az? Hát az illető nem találja meg a házamat? Sze ott van a tábla a kapu mellett?!

– Az őrmester úr hívhatja – árulta el az esküdt.

Balázst ez sem ingatta meg. Zsebében tartja ő az őrmestert. Ki hordatott neki fát a télen? Ki gondoskodott neki búzáról és kukoricáról? Fölényesen felelt:

– Tán megfájult a lába az őrmesternek? A bíró én vagyok. Ha egy miniszter tenné bé a lábát a faluba, a bíró akkor is én vagyok!

Az esküdt vállat rándított: neki semmi köze a hatalmi vetélkedésekhez.

– Nem is mondta senki, hogy nem keed a bíró...

– Aztán kicsoda az őrmester?

Az esküdt szerette volna odamondani: döntsék el ők maguk közt, ki a nagyobb. Neki ehhez semmi köze. Ő üzenetet hozott, átadta, s kész.

Balázs Jóska fölháborodása teljesen indokolt volt. Hiszen a csendőrök, ha dolguk akadt, úgy jártak-keltek máskor ki s be a lakásába, mintha a saját tűzhelyük mellett melegednének. Mi lelte az őrmestert, hogy ez alkalommal elkerüli őt, sőt hívhatja?

Erősen furcsának tűnt előtte, el is gondolkozott felette, hümmgetett egyet-kettőt, s megkérdezte:

– Aztán hova hívat? Az irodába?

– Oda – bólíntott a másik.

– A jegyzői irodába?

– Éppen oda.

– S engem?

– Hát! Keedet személyesen!

Csóváltgatta a fejét.

– Te onnét jöttél?

– Onnét. Már éppen haza akartam menni.

– S visszamész oda?

– Én nem. Megyek haza én is.

A helyzetnek megfelelően, hogy a bírói tekintélyen se essék csorba az esküdt előtt, így elmélkedett:

– Elég baj az, ha nem mész vissza. Gondoltam, megmondod nekik, hogy a bíró azt üzeni: van tábla a háza homlokzatán, s keresse meg, akinek dolga van vele. Ebben a községben az atyaúristennek is én dirigálok, hallod-é!

S hogy még az ő rmester hívasson engem?! – prűzkölt, de megőrizte nyugalmát és méltóságát.

A másik nem sokadozott:

– Én megmondtam keednek, amit reám bíztak, na, isten álgya meg! – s már nézegette az ajtó kilincsét. Közben egy egész kis, halvány káröröm csiklandozta a szívét: csak hadd kopjon a bíró csizmája is, mert az esküdt épp eleget talpal napestig!

De azért tetszett neki Balázs Jóska nyakassága. Lám, az tudja, mit lehet s mit nem. Ismeri a törvényt és a regulát.

Távozóban, ahogy fél szemmel visszalesett, látta, hogy a bíró ismét az újságért nyúlt, s a legnagyobb lelki nyugalommal olvasott tovább.

Könnyű a bírónak!

De a rendíthetetlen nyugodtság, amelyet Balázs fitogtatott, nem volt valami szilárd alapozású. Csak éppen áttekintette az újság harmadik oldalán kiabáló nagybetűs címeiket, s már fordított is.

Az ő rmester... Miért hívatja ő t?... Honnan veszi a merészséget?

Kisvártatva felcihelődött az asztal mellől, s egy-két mozdulattal megpróbálta felrántani harisnyáját a hasára. Előkereste a kucsmáját, és vállára kanyarította a cifra bekecset.

– Elnézek a korcsmába egy kicsit szellőzni – vetette oda a feleségének.

Valójában egyenest a jegyzői irodába irányította a lépteit...

Amióta Balázsnak nyakába szakadt a bíróság, naponta benézett az irodába. Mindig akad valami aláírni való. De a helyiséggel azóta sem bírt megbarátkozni. Ridegnek és idegennek érezte. Idegenek voltak neki már a bútorok is. Hiszen látszott rajtuk, hogy nem ebben a faluban szerkesztették egyiküket sem. Formájukkal, világossárga színükkel, fényességükkel egyáltalán nem illeszkedtek be a falu stílusába.

Aztán azok a falra aggatott képek! A király és a királyné!

A kormánypart félhivatalos napilapjának lepedőnyi kalendárium, sokszínű, tarka nyomással; a mindenható

miniszterek s a halhatatlanság vizein evező pártvezérek arcmásai. A terjedelmes naptár kellős közepén, a sok öklömnnyi vörös meg százezer bolhányi fekete betű tengerében egy paraszt makacsul az eke szarvához kapaszkodik, s mögötte torlódnak a fölszántott barázdák. A paraszt arcán, a kormányzó párt javára, tüntető széles mosoly, amilyent csak egy plakátmázoló képes megálmodni...

Ezekhez a falon függő élettelen arcmásokhoz hozzátartozott most az ő rmester úr élő ábrázata, mely sötétbarna volt s amellettitokzatos, és mindenféle árnyékok váltakoztak rajta. Úgy tűnt, hogy az ő rmester úr szavai is tartózkodóak voltak, a kézfogása pedig eléggé kelletlen. Bezzeg a bíró házában az ő rmester is kedélyesebben mozgatja az arcizmait, mert a bíró házában bor is került az asztalra, valahányszor hivatalos közeg lépte át a küszöböt.

– Üljön le, bíró úr. – Ezt is mondani kellett Balázsnak. A saját irodájában! Mintha ő nem húzott volna széket maga alá egy világért, s nem ülne le kínálás nélkül. Egyszerre elpárolgott belőle a tekintély gögös tudata.

– Nagy baj van, bíró úr – mondta vészjósuló hangon az ő rmester. – Erősen nagy baj! Ekkora, ni! – s az őrmester hatalmas karlendítéssel mutatott föl egész a plafonig.

A mozdulatot Balázs szívszorongva követte a szemével.

A jegyző annyira összezsugorodva üldögélt az egyik asztal mögött, hogy szinte észre sem lehetett venni a jelenlétét. Hegyes orrával majd kilyukasztotta az asztal lapját. Beletemetkezett holmi iratokba, aztán a Hivatalos Közlönyt forgatta. Az asztal fölé hajlott, olyan határtalan közönnyel az arcán, mintha semmi köze sem lett volna a csendőrség dolgához.

Balázs Jóskát azonban rosszul ismerte az ő rmester, ha azt képzelte, hogy holmi fölfelé mutogatásokkal meg lehet ijeszteni. Sok baj volt már ezen az öreg földön, s bizonyára lesz még ezután is, s nyilván orvossága is van minden bajnak, különben mi lenne ebből a világból – filozofált magában. Őt magát is mennyi viszontagság érte volt az orosz hadifogságban, a forradalom kavargásában, s lám, mégis itt áll, ha meg is sokasodtak az ősz hajszálai.

Igyekezett mély nyugalommal felelni:

– Majd eligazítjuk, kérem. Minden eligazodik szép csendesen. A baj csak arra való, hogy legyen mit eligazítani – bölcsködött.

Az őrmester úr szolgálati börtáskájából néhány papírlapott halászott ki.

– Magával van baj, bíró úr. Személyesen magával!

Kitartóan, szinte szemrebbenés nélkül nézte a táskában kotorászó kezeket. A nyugalmat, a magabiztosságot, amit egy emberi élet küzdelmei véstek rá arcára, nem bírta letörölni egy-két ijesztgetésnek szánt csendőri szó.

– Feljelentették magát – csóválta fejét az őrmester.

A bíró szemének rései összeszűkültek, mintha hunyorított volna. Kétkedve ingatta a fejét:

– Engem? – csodálkozott el.

– Magát bizony! Feljelentették, s a bíróságnak fuccs!

Ahogy ezt röviden, ridegen tudomására hozta, az őrmesternek meg sem rándult arcán az izom, neki teljesen mindegy, hogy ki a bíró. Annál keményebben mellbe vágta a mondat Balázs Jóskát. Összeszorult a szíve, most ébredt rá, hogy mégis létezik hatalom fölötte. Hogy mekkora hatalma van egy ilyen őrmesternek, aki el is csaphatja a község bíróját, ha akarja.

– Hogy engem elcsapnak a bíróságból? – kapaszkodott meg az asztal sarkában. – Hát ezt érdemlem én az őrmester úrtól? Mi kifogása lehet ellenem az őrmester úrnak? – Fejébe tódult a vér, s mindjárt gyanította, hogy valami fifika rejlik a háttérben. Talán nagyobb mennyiségű tűzifa vagy búza kell az őrmester úrnak. De hát miért nem kezdi mindjárt azzal? Minek előállni a leváltással? Hiszen tudhatja, olyan emher ő, akivel szót lehet érteni...

A csendőr szája rejtelmes mosolyra húzódott:

– Nem én jelentettem fel magát. Hiszen, ha hozzám érkezett volna az a feljelentés. Egyenesen az ügyészségre küldték, ez a baj. Én csak parancsot kaptam, hogy nyomozzak s hallgassam ki a vádlottat!

Balázsban elhült a vér: hát már vádlott lett?

– Tudja maga, milyen a parancs – bujkált az őrmester a saját mosolya mögött, mintha árnyékot keresne.

– Hogyne tudnám! Voltam én katona eleget. S tudok írni meg olvasni is, sőt az emberi beszédet is megértem!

Csak azt nem tudom, kinek tettem én valami rosszat. Ki jelenthetett fel s mivel. Sze én mindent pontosan aláírtam, amit a jegyző úr előmbe tett. Még azt sem firtattam, mi van az írásban. Nem vétettem én semmiféle törvény ellen!

Ekörül nincsen is semmi hiba. Az ő rmester egyetértőleg bólintott. De utána mindjárt megkérdezte:

- Volt-e maga orosz fogoly?
- Hogy én-e? Hat esztendeig, kérem.
- S mikor került haza onnan?
- Még huszonkettőben.

A csendőr szeme fölcillant: a tényállás kezd alakulni.

A mutatóujját hirtelen mozdulattal szögezte Balázs mellének:

- Na látja! Ez a baj! Ez a nagy baj!

Most aztán teljességgel összezavarodtak a dolgok Balázsban. Egyáltalán nem értette, mit akarhatnak azzal az orosz fogsággal. Régen volt, talán igaz sem volt.

– Én nem vagyok hibás, hogy fogságba kerültem. Tizenhatban, egy ő szi alkonyaton az egész századot bekerítették az oroszok. Én arról nem tehetek. Tessék megkérdezni Kovács Andrást. Ő is megmondhatja.

A kibökött név fölleskítette az ő rmestert. Szépen, simán indult a tények kihámozása. Íme, már tanú is akadt:

– Ki az a Kovács András? Munkatársa magának, ugyi?

Nahát, ez igazán csavaratos dolog! Miféle munkatárs? Látszott az arcán, nem érti tisztán a kérdést.

– Nekem-e? Nekem sohasem dolgozott Kovács András. Nem napszámos az. Van néhány hold földje neki.

Újabb meghökkentő kérdés:

- Hol ismerkedtek össze azzal a Kováccsal?

Balázs bámult. Miféle kérdés ez? Hiszen Kovács neki gyerekkori játszótársa. Falujabeli.

Az ő rmester próbálta kiségiteni:

- Őt is magával együtt vitték Oroszországba?
- Már katonáéknál egy században kaptunk beosztást.

Fogságba is együtt kerültünk. El nem hagytuk volna mi egymást. Mint két testvér a mostoha sorsban, a megpróbáltatások közepette. Végig egy lágerben voltunk.

Most rácsapott:

- A vörösek alatt is?
- Akkor már nem voltak lágerek...
- De ott kötött szövetséget Kováccsal, mi?

A bíró hallgatott. Nem bírt a szavak mögé látni. Egyre nagyobb zűrzavar támadt a koponyája mögött. Képzelete tüneményes gyorsasággal kalandozott, követte élete kackaringós, nehéz útjait falujától a galíciai harctérig, a Bug partjáig, a mocsarakkal övezett Volhiniáig, ahová ágyúdörgés és vérözön kísérte, majd onnan a krasznojarszki fogolytáborba, ahol tetvek milliói közt tengődtek, tífuszjárványból menekült, aztán Szibéria hómezőiről vissza a szülőfalu csendes hétköznapjaiba...

Sok minden történt vele azokban az esztendőkből. Ki tudja, mit feszeget az őrmester.

Egy pillantást a jegyző felé lopott: olvasott rendületlenül. Ne tudná: milyen szörnyű veszedelem acsarkodik a falu vezetőjére, a község törvényesen megválasztott bírójára!?

Az őrmester szép sorjában kiterítette maga elé a táskából előkotort papirosokat.

A bíró nézte őt, s a bátorsága hervadozott. Erőtlen-sége a lábát környékezte. Még a gyanú is felötlött benne: hátha Oroszországból küldték ezeket a gépírási oldalakat? Hihetetlen. Ott a vörösök maradtak uralmon. Viszont annyi minden megtörténhetik az életben...

- Részt vett maga a bolsevista forradalomban, mi?
- Akkor éppen zárlat alatt voltunk tífuszjárvány miatt...
- Hogyhogy? – rándult a szigorú szemöldök.
- Kovács András is megmondhatja. Ő is ott volt.
- Aha! Tehát ő is részt vett?
- Nem vett részt semmiben. Csak ott volt, kérem.

De az őrmester most már alá is húzta Kovács előbb följegyzett nevét, Balázs, mikor ezt látta, elhült benne a vér. Mit akarhatnak már azzal a jámbor Kovács András-sal is, magasságos ég?

A hang szigorú, hivatalos lett:

– Ez a Kovács segített magának a szervezésben? De őszintén feleljen! Ismer maga engem, én nem szeretem a hazugságot! – fenyegette meg a mutatoujjával.

Balázs tátogott.

– Nem segélt nekem semmiben.

– Ne tagadja! A csendőrség jól tudja, mi történik ebben a faluban. Majd leszámolunk mi a bolsevistákkal! Majd én megmutatom maguknak! A bíróságról pedig le! Egy kommunista nem lehet bíró.

A mondatot jelentős füttyentéssel is megtoldotta.

Balázs előtt pedig mintha derengeni kezdett volna a dolgok összefüggése. Igaz, eddig már elzuhant volna izmos teste, ha nem tartja olyan keményen magát. Lehet, hogy Oroszországban megbuktak volna a vörösök, s ismét a fehérek kerültek hatalomra? Lehet, hogy elszalasztotta az újságokban az erről szóló híradásokat? Ahogy elképzei, ellene csakis a fehérek küldhettek valamiféle jelentést. Kifundáltak valamit, s né, a fejét követelik. Azok mindig az emberek fejére vadásztak!

A jegyző, úgy látszik, elunta a kihallgatást. Lerakta iratait egy fiókba, ráfordította a kulcsot, s eltávozott.

– Na, mondja csak, hol tanították meg szervezni? A Szovjetben, ugye? Járt maga ott valamiféle iskolába? A vörösökhöz, mi?

Hová tűnt el egypár perc alatt Balázs magabiztossága? A fene-nagy bírói tekintély? Bátortalanul pislogott a homloka alól.

– Igaz, hogy ott voltam hat esztendeig. De amikor a forradalom megkezdődött, nálunk kiütött a tífusz. Egészségügyi zárlat alatt voltunk. Karantén, ahogy mondták. Sze az ő rmester úr jól tudja, milyen a világ folyása. Az őrmester úr jobban tudja, mint a magamfajta egyszerű ember.

A csendőrt meglegyintette a hízélgés, el is mosolyodott. Olyan volt a mosolya Balázs számára, mint a reménység. Ej, csak egy szót válthatna most Kovács Andrással, hogy megmondja neki: „Aztán vigyázz a szádra! Mi a tífusz miatt zárlat alatt voltunk! Kettőnkön kívül pedig senki se tudja, mit csináltunk ott. Megértted? Ettől aztán ne tágíts, ha a szemedet kiszúrják is!”

Újra kérdések, de már csendesebben, rábeszélő hangon:

– Kár tagadni, bíró úr. Úgyis tudok mindent. Jobb, ha ő szintén bevallja. Ki bízta meg magát, hogy a faluban szervezzen? Tudom én, hogy az a felforgató Majorosi gyakran jár haza. Na, miért? Meg Covrig Aurel és Farkas

Imre! Ismerem én az egész hálózatot! De ha maga ő szintén megmondja, ki bízta meg a szervezéssel, akkor azt én szépen beírom a jegyzőkönyvbe, s annak gyűlik meg a baja, nem magának.

„Aha, az őrmester Farkason meg Covrigan szeretne szorítani” – már egészen világos lett a bíró előtt. De ő nem hajlandó hazudozással bemártani azokat se. Szegény emberek azok, s milyen a szegénység? Annak is élni kell...

Hosszan, mélyen elgondolkozott. Végül megrázta a fejét:

- Engem senki sem bízott meg semmivel...
- Talán maga találta ki? Jól van! Helyt vagyunk!
- Nem csináltam én semmit a törvények ellen, uram!

Az őrmester tudott, amit tudott, nem tágított:

– Maga járt háztól házig, s felírta, hogy ki iratkozik be a szervezetbe. Miféle szervezet ez?

Balázs, mintha orron fricskázták volna, hirtelen hátrakapta a fejét.

Tehát arról az egészségügyi szervezetről van szó, amelyet Szabó István fia kezdeményezett. Ezzel meg is könnyebbült a szíve: hiszen az nem is ártalmas dolog, mert csak betegség esetére szól. De mégis... Az az orvos... Ki tudja, mibe akarta belerántani őt. Az a komor tekintetű fiatalember sokat kóborolt a városon mindenfelé. Bánja már, hogy hallgatott reá. Most meggyűlik a baja. S éppen azokért fogják lecsapni a bíróságról, akik odaültették...

– Rágalom az, kérem. Az, hogy az orvos a betegeket gyógyítja, az csak magától értetődő. – Nem, azért Szabóékat sem keveri bele az ügybe. – Nem jártam én semmiféle írással, nem szerveztem. Igaz, egy-két helyen beajánlottam a fiatal orvost. Éppen arról beszélgettünk, hogy összeadjuk a betevő falatjához szükséges búzát meg mi egymást, hogy gyökeret verjen a faluban. Kell ide egy orvos, az biztos! De hát az nem szervezés, kérem. Csak rágalom. Majd elbeszélgetjük ketten a dolgot elejétől végig, mármint hogy az őrmester úr meg én. A feleségem ugyanis lelkemre kötötte, hogy itt ne felejtsem az őrmester urat, mert biztosan nem ebédelt még... Úgy tessék írni, hogy rágalom! – Leste a fehér papiros fölött sza-

porán szántó tollat. – Én, mint bíró, tudom a kötelességemet. Hogy mit lehet s mit nem.

Pár percnyi csönd. Balázs erősen szuszogott. Az őrmester gyorsan írt.

Aztán odatolta a bíró elé a papirost:

– Na, ezt írja alá!

– Hát hogyan írnam alá, ha az őrmester úr mondja? – készségeskedett, de nem sietett megragadni a tollszárat. Várta, mit szól a csendőr a meghíváshoz. Ha jön, akkor nincs baj. – Nem lehet abban az írásban semmi ellenem. Nem akarhat nekem rosszat az őrmester úr. Majd aztán aláírom én, akár a pecsétet is rányomom. De hát a községi pecsét otthon van eldugva a kanapéba, biztos helyen. Ugyis együtt megyünk ebédelni, hát majd otthon aláírom. Az a dolog csak rágalom.

Úgy látszik, az őrmester is teljesen meg volt elégedve a dolgok fordulatával: fölállt, és magára rángatta képparolis köpenyét.

Késő délutánig borozgattak a bíró házánál. Telizabáltak magukat füstölt kolbásszal és káposztacikával, majd Balázs habozás nélkül aláírta a nyilatkozatot. Az őrmester erősen katonás léptekkel távozott. Szerencsére korán alkonyodott, s így senki sem látta, milyen kényelmesen egyensúlyoz az utcán vállára vetett nehéz puskájával.

Kora este Mátyás időt szakított, hogy érdeklődjék a bírónál a szervezet felől. Így tavasszal különösen sok volt a dolga, kevés ideje maradt ahhoz, hogy a tervei után járogasson.

Balázs lemondó kézlegyintéssel válaszolt neki:

– Nem lehet itt affélet nyélbeütni, fiam. – Kedves, megnyerő volt a modora, mintegy vigasztalta az orvost:

Nem arra való itt a nép. Nem értik meg. Legfennebb akkor lépnének bé, ha mi ígérnénk nekik egy-két véka búzát. De hogy egészséges ember az orvosnak fizessen, ezt nem lehet megértetni senkivel. Elmaradottak itt az emberek, fiam... De egy pohár bort azért elkoccinthatsz az apád legjobb barátjával! Muszáj meginni, ha én kínálom!